

PUHTI-tilastomylly 10

PUHTI – Muuttuvat yritystoiminnan muodot
Pohjois-Karjalan maaseudulla -hanke

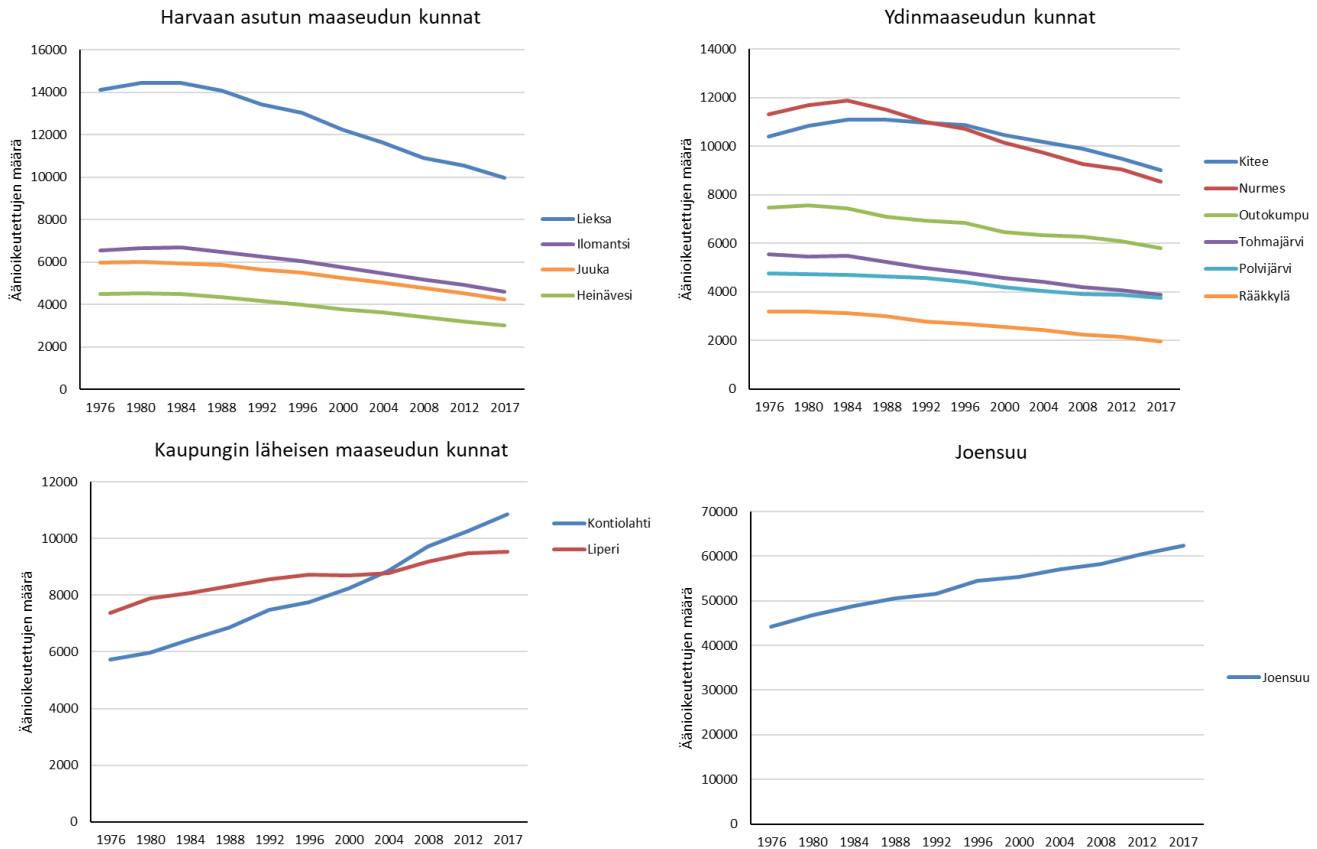
Kuntavaalit

Tässä tilastomyllyssä tarkastellaan kuntavaalien (1.5.2015 saakka nimitettiin kunnallisvaaleiksi) äänioikeutettujen määrän muutoksia, äänestysaktiivisuutta, valittujen valtuutettujen ikää, sukupuolta ja puoluekantaa Pohjois-Karjalassa.

Äänioikeutetut

Äänioikeutettujen määrien muutoksia tarkastellaan tässä vuoden 2021 kuntajaon mukaisesti, jolloin tarkastelussa on myös aikaisemmin Kaakkois-Suomen vaalipiiriin kuulunut Heinäveden kunta. Heinävesi on kuulunut Pohjois-Karjalan maakuntaan vuoden 2021 alusta. Vuoden 1976 kuntavaaleissa oli Pohjois-Karjalan kunnissa yhteensä 131 185 äänioikeutettua ja vuonna 2017 heitä oli hieman enemmän, 137 569 (luvussa mukana Heinävesi). Äänioikeutettujen määrä kas-

voi kaupungin läheisissä kunnissa – Kontiolahdella ja Liperissä – sekä Joensuussa. Harvaan asutun maaseudun ja ydinmaaseudun kunnissa äänioikeutettujen määrä vuorostaan väheni. Kaikissa harvaan asutuissa kunnissa äänioikeutettujen määrä laski noin 30 prosentilla. Ydinmaaseudun kunnista äänioikeutettujen määrä väheni eniten Rääkkylässä (38 %) ja Tohmajärvellä (30 %) ja vähiten Kiteellä (13 %). (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Äänioikeutettujen määrä Pohjois-Karjalan kunnissa (kaupunki-maaseutuluokitus, vuoden 2021 kuntajako). Lähde: Tilastokeskus, StatFin-tilastotietokanta

Äänestysaktiivisuus

Äänestysaktiivisuuden tarkastelu perustuu kunakin vaalivuonna vallinneeseen kuntajakoon. Äänestysaktiivisuus laski Pohjois-Karjalan kunnissa vuoden 1976 kuntavaaleista vuoden 2017 kuntavaaleihin 15–23 prosenttiyksiköllä. Äänestysaktiivisuus oli suurinta väestömäärältään pienimmissä kunnissa, ja erityisesti kunnissa, jotka myöhemmin liittyivät toiseen kuntaan. Vuonna 1976 aktiivisimpia äänestäjiä olivat värtsiläläiset (83,7 %) ja enolaiset (80,4 %). Värtsilä

liittyi Tohmajärveen vuonna 2005 ja Värtsilän viimeisissä kuntavaaleissavuonna 2000 äänestysaktiivisuus oli siellä edelleen maakunnan korkein (69,2 %). Enon äänestysaktiivisuus oli vuoden 2004 vaaleissa, jotka olivat Enon viimeiset kuntavaalit, maakunnan kunnista 13:ksi alhaisin. Vuoden 2017 kuntavaaleissa äänestettiin aktiivisimmin Polvijärvellä, Rääkkylässä Heinävedellä ja Juuassa. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Kuntavaalien äänestysprosentit 1976–2017 Pohjois-Karjalan kunnissa.

Kunta	1976	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2017
Heinävesi	76,8	77	75,1	76,3	73,1	64,6	62,9	60,8	64,7	65,3	59,9
Ilomantsi	76,4	77,6	75,9	72,4	72,1	60,3	57,6	61,1	60,2	58,5	56,5
Joensuu	73,8	73,2	66,7	64	66,6	54,9	47,6	51,6	54,1	51,4	52,6
-Kiihtelysvaara -05*	79,4	80,8	78,7	75,8	75	66,5	61	-	-	-	-
-Tuupovaara -05*	79,1	78,9	75,6	71,9	74,6	62,6	56,2	-	-	-	-
-Eno -09*	80,4	78,7	76,1	71,3	70,8	59,7	57,7	55,7	-	-	-
-Pyhäselkä -09*	70,9	71,3	67	63,7	66,7	52,9	50,3	52,9	-	-	-
Juuka	74,5	75,6	71,8	69,6	69	56,7	61,1	59,9	62,1	60,5	59,6
Kitee	74	73	70,3	68,5	68,3	57,2	53,8	54,6	56,2	59	56,9
Kesälahti -13**	78,3	77,4	77,4	74,8	68,6	63	58,8	57,7	61,1	-	-
Kontiolahti	75,9	75,6	71,6	70,5	69,7	60,3	53,9	56,2	59,5	57,7	56,9
Outokumpu	77,5	78,7	72,4	70	73,7	61,8	59,7	59,8	57,3	57	56,3
Lieksa	76	76,4	72,2	69,1	67,6	55	54	56,9	59,5	60,7	56,6
Liperi	79,6	77,1	75,7	71,5	72	60,9	53,2	57,2	59,8	57,6	56,7
Nurmes	72	71,9	66,1	64,3	63,2	55,6	53,1	54,3	57,4	55,6	53,1
Polvijärvi	79,2	77,9	75,9	74,6	73,1	64,4	61,6	58,6	59,3	57,8	61,9
Rääkkylä	78,1	79,9	75,9	74,1	72,1	64,5	63,9	64,2	63,4	63,9	60,5
Tohmajärvi	77,2	76,2	74,9	73,4	70,6	62	55,3	61,9	62,8	59,9	58,3
-Värtsilä -05*	83,7	84,5	83,9	81,8	71,5	68,6	69,2	-	-	-	-
Valtimo	74	77	73,7	70,7	69,1	61,2	59,5	59,9	60,9	62,8	58,5

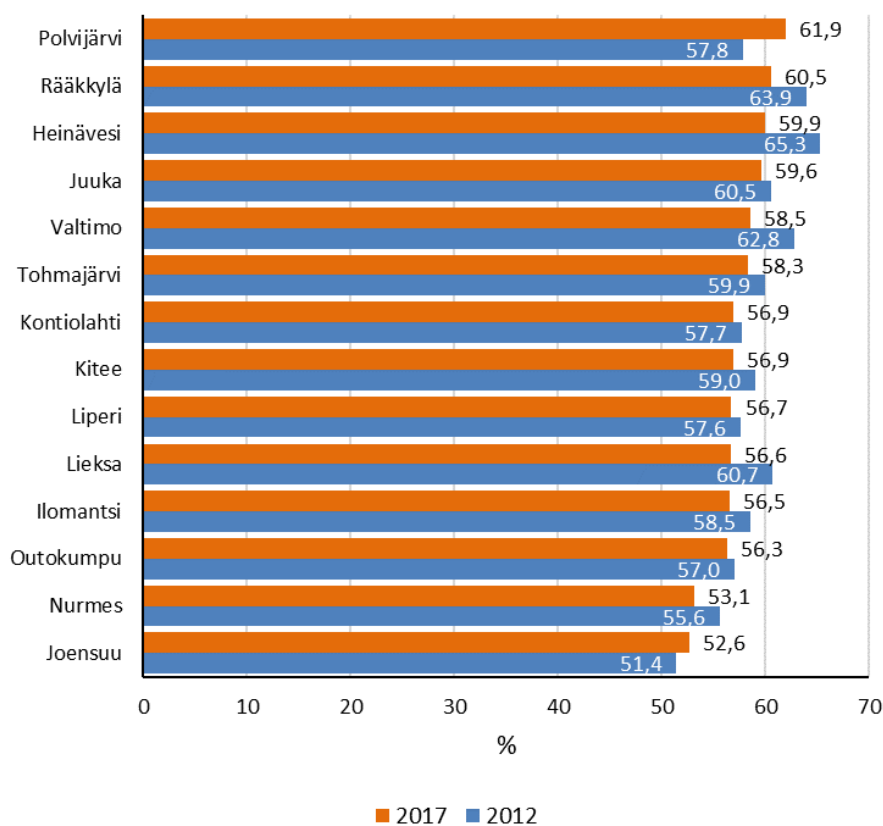
*=kuntaliitoksen vuosi, **= Kiteellä ja Kesälahdella oli yhteiset vaalit lokakuussa 2012

Lähde: Tilastokeskus, StatFin-tilastotietokanta

Vuoden 2017 kuntavaaleissa äänestysaktiivisuus oli Suomessa 58,8 prosenttia, joka oli 0,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2012. Kuntavaalien äänestysprosentti on pysytellyt 60 prosentin tuntumassa neljissä viime kuntavaaleissa. Vilkkainta äänestäminen oli Vaasan vaali-
piirissa, jossa 63,7 prosenttia äänioikeutetuista kävi äänestämässä. Savo-Karjalan vaali-
piirissä oli Suomen matalin äänestysprosentti, sillä äänensä antoi 54,8 prosenttia äänioikeutetuista.

(Borg 2017; Suomen virallinen tilasto: Kunnallisvaalit.) Savo-Karjalan vaalipiiriin kuuluvat Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnat.

Naiset olivat miehiä aktiivisempi äänestäjiä Suomessa vuoden 2017 kuntavaaleissa. Naisten äänestysprosentti oli 60,7 ja miesten 56,9. Aktiivisemmin äänestivät 65–74-vuotiaat, joista peräti 74,6 prosenttia kävi äänestämässä vuoden 2017 kuntavaaleissa. Kaikkein alhaisin äänestysprosentti oli 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa äänioikeuttaan käytti 35 prosenttia äänioikeutetuista. Kaikkein innokkaimmin äänestettiin kunnissa, joissa oli alle 10 000 äänioikeutettua. (Borg 2017.)

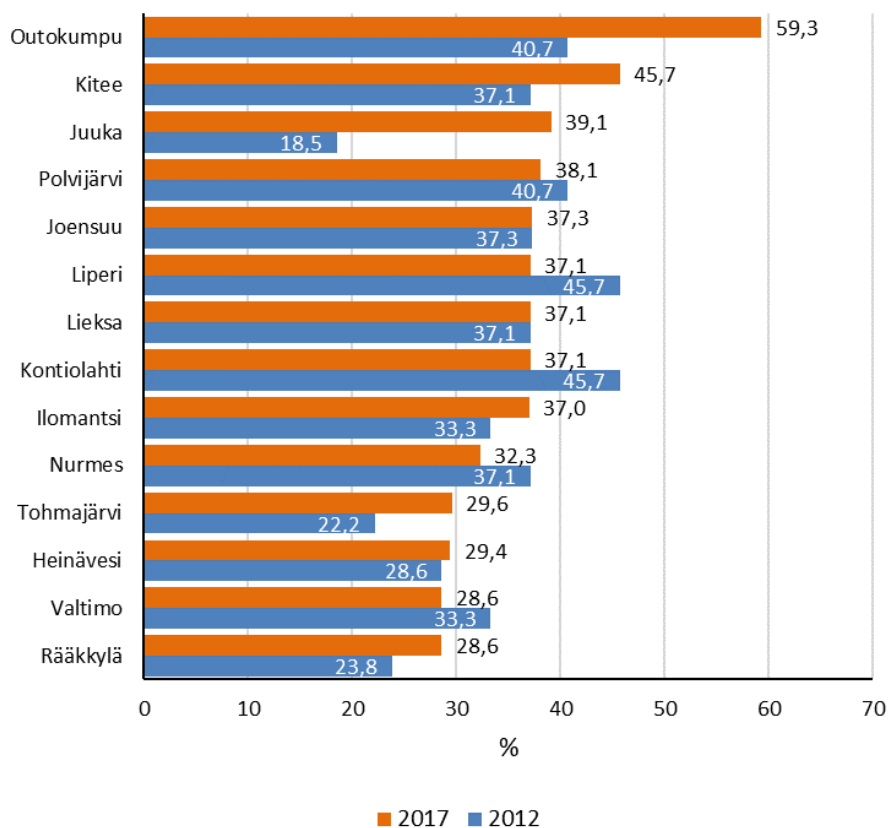
Kuvio 2. Äänestysprosentti vuosien 2012 ja 2017 kuntavaaleissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja Heinävedellä

Kesälahden kunta liittyi Kiteen kaupunkiin vuoden 2013 alusta, mutta vuoden 2012 kuntavaalit olivat Kiteen ja Kesälahden yhteiset. Kaksissa viimeisissä kuntavaaleissa erot äänestysaktiivisuudessa eivät ole kovin suuria Pohjois-Karjalan kunnissa. Vuonna 2012 äänestysprosentti oli yli 60 neljässä Pohjois-Karjalan kunnassa ja Heinävedellä. Seuraavissa kuntavaaleissa vuonna 2017 äänestysprosentti oli yli 60 vain kahdessa kunnassa, Polvijärvellä (61,9 %) ja Rääkkylässä (60,5 %). Alhaisin äänestysprosentti vuoden 2017 kuntavaaleissa oli Pohjois-Karjalan kunnista Joensuussa (52,6 %) ja Nurmeksessa (53,1 %). Kuntavaalien äänestysprosentti laski vuodesta

2012 vuoteen 2017 Heinävedellä ja kaikissa muissa Pohjois-Karjalan kunnissa paitsi Joensuussa ja Polvijärvellä. (Kuvio 2.)

Valitut valtuutetut

Vuoden 2017 kuntavaaleissa naisten osuus äänioikeutetuista oli 51,2 prosenttia Manner-Suomen kunnissa. Äänioikeutetuista naisista 60,7 prosenttia kävi äänestämässä ja naisten osuus kuntavaaliehdokkaista oli 39,9 prosenttia Manner-Suomen kunnissa. Naisten osuus kaikista valituista valtuutetuista oli 39 prosenttia. (Piipponen & Pekola-Sjöblom 2017.)

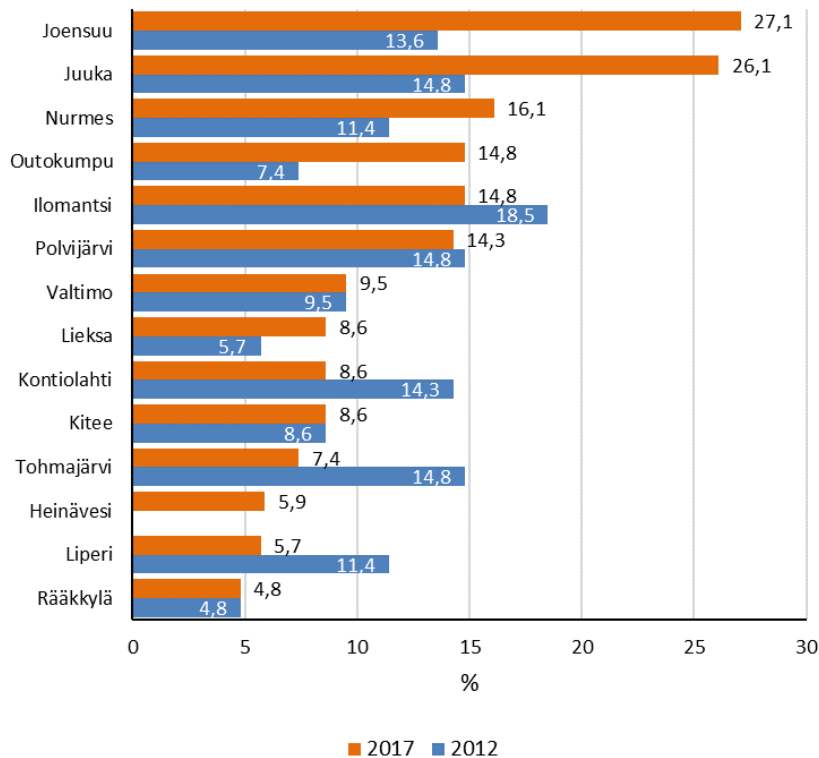

Kuvio 3. Naisten osuus valtuutetuista vuosien 2012 ja 2017 kuntavaaleissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja Heinävedellä

Naisten osuus valtuutetuista kasvoi Heinävedellä ja kuudessa Pohjois-Karjalan kunnassa vuoden 2012 kuntavaaleista vuoden 2017 kuntavaaleihin. Eniten naisia valittiin kunnanvaltuustoon vuoden 2017 kuntavaaleissa Outokummussa, jossa lähes 60 prosenttia valituista valtuutetuista oli naisia. Edellisiin vaaleihin verrattuna naisten osuus valtuutetuista kasvoi lähes viidenneksen

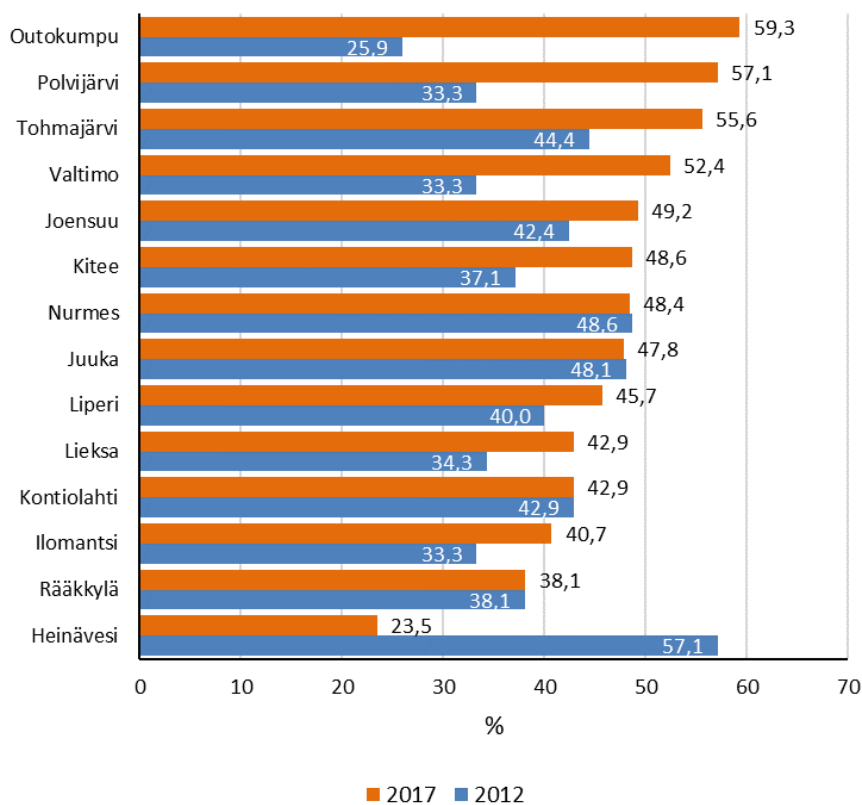
Outokummussa. Naisten osuus valtuutetuista kasvoi yli viidenneksen Juuassa vuonna 2017 verrattuna vuoden 2012 kuntavaaleihin. (Kuvio 3.)

Naisten osuus valtuutetuista väheni Polvijärvellä (-2,6 %), Valtimolla (-4,8 %), Nurmeksessa (-4,8 %), Liperissä (-8,6 %) ja Kontiolahdella (-8,6 %) vuoden 2012 kuntavaaleista vuoden 2017 kuntavaaleihin. Vähiten naisia valittiin Valtimon ja Rääkkylän kuntien valtuustoihin vuoden 2017 kuntavaaleissa. (Kuvio 3.)

Kuvio 4. Nuorten 18–34-vuotiaiden osuus valtuutetuista vuosien 2012 ja 2017 kuntavaaleissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja Heinävedellä

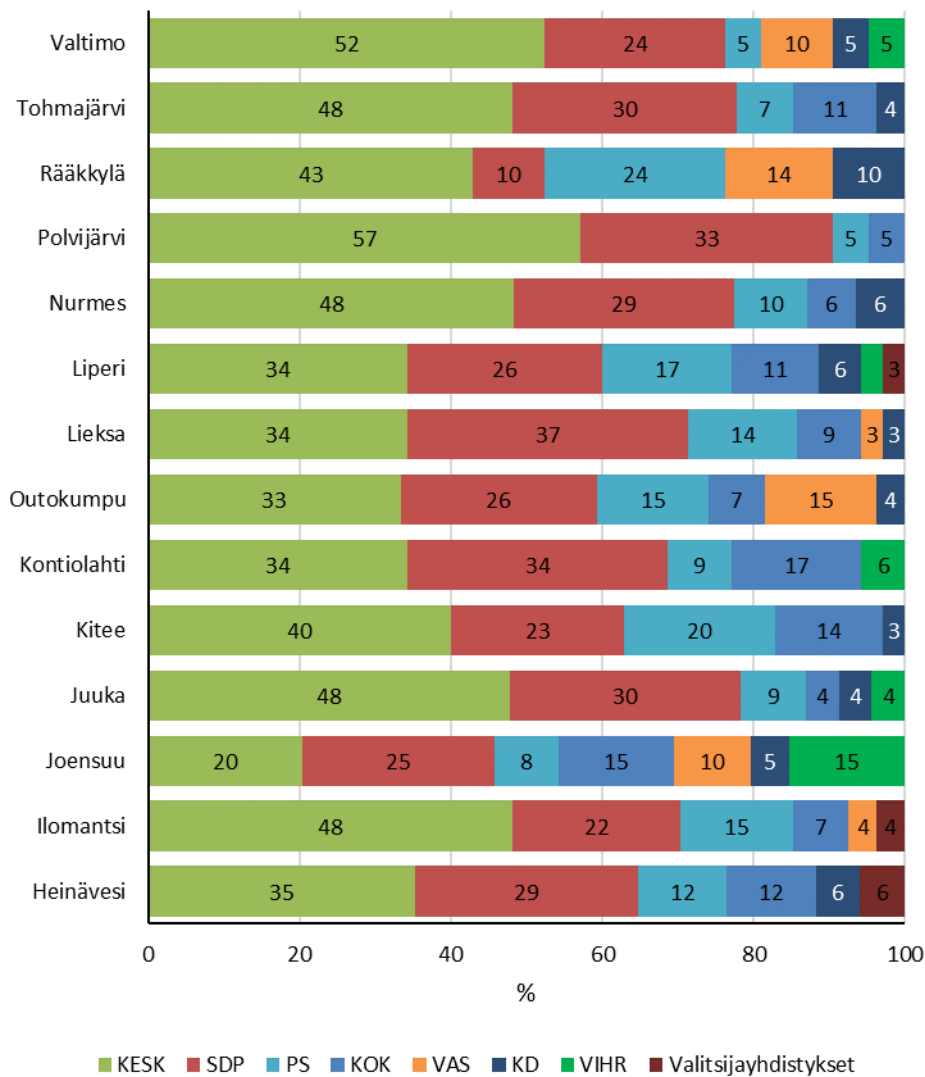
Nuorten 18–34-vuotiaiden osuus kunnanvaltuutetuista kasvoi Heinävedellä, Joensuussa, Juuassa, Nurmeksessa, Outokummussa ja Lieksassa vuoden 2017 kuntavaaleissa. Joensuussa ja Juuassa nuorten valtuutettujen osuus kasvoi yli 10 prosenttiyksikköä. Eniten nuorten 18–34-vuotiaiden osuus kunnanvaltuutetuista väheni Tohmajärvellä (-7,4 %) sekä Liperissä ja Kontiolahdella (-5,7 %). (Kuvio 4.)

Kuvio 5. Uusien valtuutettujen osuus valituista vuosien 2012 ja 2017 kuntavaaleissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja Heinävedellä

Eniten uusia valtuutettuja valittiin vuoden 2017 kuntavaaleissa Outokummussa, Polvijärvellä, ja Valtimolla. Vähiten vaihtuvuutta oli Heinäveden, Rääkkylän ja Ilomantsin valtuustoissa. (Kuvio 5.)

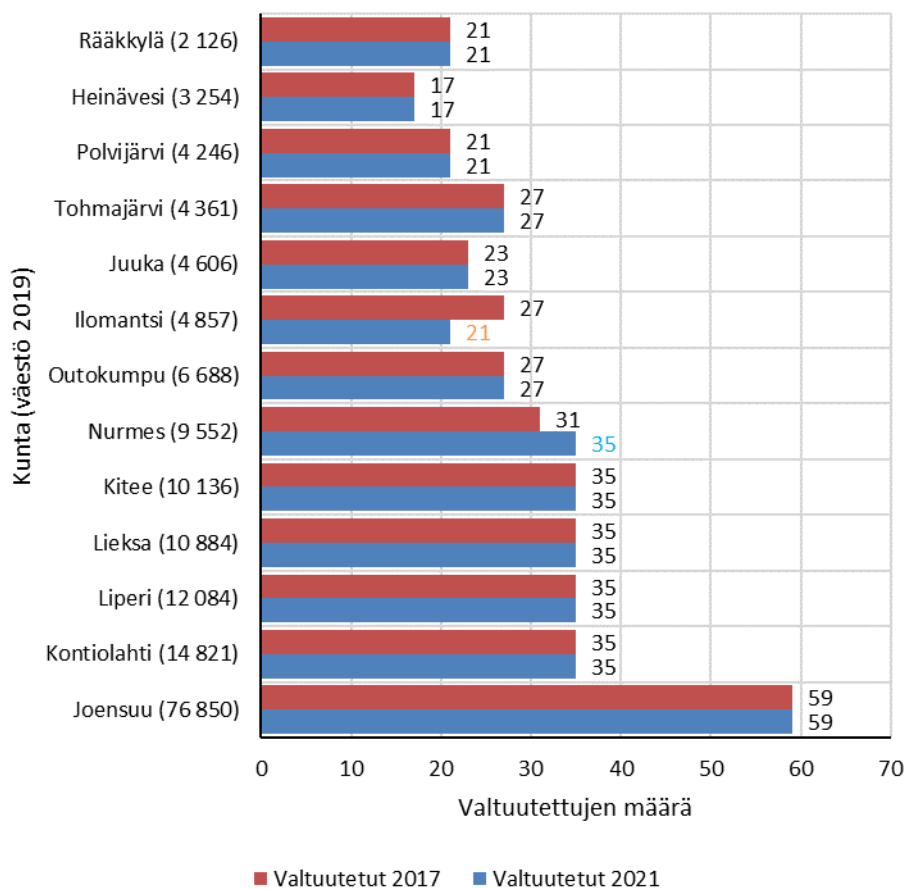
Vuoden 2017 kuntavaaleissa Pohjois-Karjalan kunnissa (ml. Heinävesi) valituista valtuutetuista 38,9 prosenttia oli keskustalaisia. Seuraavaksi eniten (27,3 %) valtuustopaikkoja saivat sosiaalidemokraatit (27,3 %), perussuomalaiset (12,1 %) ja kokoomuslaiset (9,7 %). Vasemmistoliiton, Suomen Kristillisdemokraattien ja Vihreän liiton valtuutettujen osuus oli 3–4 prosenttia. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Valittujen lukumäärä ja prosenttiosuudet puolueittain kuntavaaleissa 2017 Pohjois-Karjalan kunnissa

Kunnanvaltuustojen paikkamäärät vuonna 2021

Kunnanvaltuusto päättää valtuutettujen lukumäärästä, mutta kuntalain (410/2015) 16 §:n mukaan valtuutettuja on valittava vähintään 13, jos kunnassa on enintään 5 000 asukasta ja vähintään 27, jos asukkaita on 5001–20 000. Kunnissa, joissa on 50 001–100 000 asukasta tulee valita kunnanvaltuustoon vähintään 51 asukasta. Valtuutettujen määrä on oltava pariton luku.

Kuvio 7. Valtuutettujen määrä Pohjois-Karjalan kunnissa vuonna 2017 ja 2021. Lähde: Vaalit.fi

Valtuustopaikkojen määrä säilyy Pohjois-Karjalassa lähes ennallaan kesäkuussa 2021 pidettävissä kuntavaaleissa. Vuonna 2017 Pohjois-Karjalan kuntien kunnanvaltuustoissa oli yhteensä 393 valtuutettua. Tulevissa kuntavaaleissa valitaan yhteensä 391 valtuutettua, mikä on kaksi vähemmän kuin edellisissä kuntavaaleissa. Iloantsissa valtuutettujen määrä vähentyy kuudella, jolloin valtuustoon valitaan 21 valtuutettua. Nurmeksessa valtuutettujen määrä lisääntyy neljällä, joka on seurausta Valtimon liittymisestä Nurmekseen vuoden 2021 alussa. (Kuvio 7.)

Vuoden 2021 kuntavaalit siirrettiin huhtikuusta kesäkuuhun koronaepidemian takia. Toivottavasti tämä vaikuttaa siihen, että äänioikeutetut kuntalaiset voivat käyttää äänioikeuttaan kesäkuun kuntavaaleissa eikä koronaepidemia vaikuttaisi äänestysaktiivisuuteen heikentävästi.

Lähteet

Borg, Sami (2017.) Kuntavaalitutkimus 2017. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 108. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/04/tutkimusjulkaisu_kuntavaalitutkimus-2017.pdf

Piipponen, Sirkka-Liisa & Pekola-Sjöblom, Marianne (2017).Tietoja Manner-Suomen kuntien valtuuston ja hallituksen puheenjohtajista. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Tietoja%20valtuuston%20ja%20hallituksen%20puheenjohtajista.pdf>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kunnallisvaalit [verkkojulkaisu].

ISSN=2323-1092. Ehdokasasettelu Ja Ehdokkaiden Tausta-Analyysi 2017. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 16.3.2021]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/kvaa/2017/02/kvaa_2017_02_2017-04-11_tie_001.fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kunnallisvaalit [verkkojulkaisu].

ISSN=2323-1092. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 16.3.2021].

Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/kvaa/index.html>

Vaalit. fi <https://vaalit.fi/documents/5430845/6499169/Vuoden+2021+kuntavaaleissa+valittujen+valtuutettujen+lukum%C3%A4%C3%A4r%C3%A4t+kunnittain.pdf/4b1dc630-57b5-22ce-0247-9c7fc22fc56e/Vuoden+2021+kuntavaaleissa+valittujen+valtuutettujen+lukum%C3%A4%C3%A4r%C3%A4t+kunnittain.pdf?t=1613473221929>